

Studievejledning for Modul 2

Forløb A

Sociologisk Samtidsanalyse

**Det Samfundsvidenskabelige
Basisår**

**Aalborg Universitet
Forårssemesteret 2007**

Indholdsfortegnelse

Forløbsbeskrivelse	5
Vejledende krav til projektrapporten	6
Forløbsforelæsninger – beskrivelser	7
Forløbskurset.....	7
Forelæsninger.....	9
I: INTRODUKTION.....	9
II: DEMOGRAFI, TID OG ARBEJDE.....	10
III: BY, RUM OG SOCIAL DIFFERENTIERING	13
IV: ULIGHED OG FATTIGDOM.....	15
Øvelser og eksamen i videnskabsteori samt statusseminar	20
Litteratursøgningskursus.....	20
Videnskabsteori - Del 1-10	21
Del 1: Forelæsning 6. marts: Introduktion til kurset i videnskabsteori.....	21
Del 2: Forelæsning 9. marts: Erkendelse og sandhed I.....	22
Del 3: Forelæsning 13. marts: Erkendelse og sandhed II.....	22
Del 4: Forelæsning 16. marts: Samfundsvidenskabernes særlige status.....	23
Del 5: Forelæsning 20. marts: Postmoderne vidensbegreber	23
Del 6: Forelæsning 23. marts: Videnskabsteori og arbejdet med problemfeltet.....	24
Del 7: Forelæsning 30. marts: Værdier, politik og videnskab.....	25
Del 8: Forelæsning 10. april: Videnskabsteori, projektdesign & metode I...	25
Del 9: Forelæsning 11. april: Videnskabsteori, projektdesign & metode II ..	26
Del 10: Forelæsning 17. april: Videnskabsteori og videnssamfund.....	27
Litteraturliste.....	28

Forløbsbeskrivelse

Dette forløb er udarbejdet i et samarbejde mellem Studienævnet for socialrådgiveruddannelsen og Studienævnet for sociologiuddannelsen.

Indholdet i forløbet er forsøgt tilrettelagt således, at socialrådgiverstuderende og sociologistuderende får relevant viden om sociologiske og socialpolitiske problemstillinger og udviklingstendenser i det danske samfund med særlig henblik på levevilkår og sociale problemer.

Sociologi og socialt arbejde har siden de to fags begyndelse været tæt forbundne. Mens sociologien har været optaget af at analysere årsager til sociale og samfundsmæssige problemer i det moderne samfund, så har socialt arbejde søgt at medvirke til løsningen af disse problemer.

Forløbet består af et forløbskursus og et problemorienteret projektarbejde. I forløbskurset præsenteres og diskuteres empiriske undersøgelser af konkrete samfundsproblemer, der kan danne baggrund for og inspirere til et projektemne, som er særlig relevant for kommende socialrådgivere og sociologer.

Hovedaktiviteten på forløbet er et problemorienteret projektarbejde, der belyser en sociologisk eller socialpolitisk problemstilling. Projektarbejdet kan tage udgangspunkt i temaer og ideer fra forløbskurset, som beskrives nærmere neden for. Til hver forelæsning er der således nævnt en række mulige emner, som kunne tages op i projektarbejdet, samt supplerende litteratur, der kan uddybe emnet.

Til forløbet er der knyttet et korps af vejledere med bred viden inden for sociologi, sociale problemer, socialt arbejde, socialpolitik mv. Projektgrupperne skal være dannet senest fredag den 9. marts. En særskilt plan for gruppedannelsesprocessen vil blive lagt på nettet.

Vejledende krav til projektrapporten

Hovedkravet til projektrapporten er, at der er en klar og velargumenteret sammenhæng mellem problemstilling/problemformulering, teorier/forklaringer, empiriske undersøgelser og konklusion (den "røde tråd").

Projektrapporten bør i hovedtræk indeholde (rækkefølgen er ikke bindende):

- En kort redegørelse for emnet.
- Hvad er der tidligere skrevet om emnet/problemfeltet¹ ud fra forskellige faglige eller tværfaglige synsvinkler (bl.a. i kursuspapirer)?
- Overvejelser over forskellige typer af problemstillinger¹ og begrundelse for valg af problemstilling.
- En specificeret problemformulering, altså en kort og klar formulering af rapportens hovedspørgsmål.
- En diskussion af problemstillingens relevans. Hvorfor er den interessant? Hvem er den et problem for?
- *Dokumentation* af problemstillingen, det vil sige en redegørelse for de teorier/forklaringer, der problematiseres, og empirisk dokumentation for påstande om faktiske forhold.
- Præcisering af problemformuleringens centrale begreber m.v.
- Argumentation for *afgrænsninger*, for valg og fravalg m.h.t. tid, rum etc.
- En *operationalisering*² af problemstillingen. M.a.o. hvordan skal analysen af problemstillingen gribes an (operationaliseres), og hvorfor netop på denne måde? Operationaliseringen kan omfatte opstilling af og argumentation for underspørgsmål eller hypoteser. Den skal omfatte:
  - *Argumentation for valg af projektmetode/-design*, det vil sige metodisk opbygning af projektet.
  - *Argumentation for valg og fravalg af teorier/forklaringer*.
  - *Argumentation for valg og fravalg af empiri*. Såfremt der gennemføres en selvstændig empirisk dataindsamling, skal der ligeledes argumenteres for relevansen heraf.
- I forbindelse med analysen skal der ske en vurdering af videnskabelig litteratur i forhold til problemstillingen: På hvilken måde er litteraturens problemstilling og resultater relevante? Er resultater dokumenterede? Er fortolkninger rimelige?
- Ligeledes skal der være en fortolkning af anvendt datamateriale og kilder i forhold til problemstillingen. Hvis relevant præsenteres data i tabeller og diagrammer. Der skal argumenteres for metoder til empirisk dokumentation og for fortolkning af den valgte empiri.
- En konklusion.

---

¹ Begreberne er præciseret i Olsen, Poul Bitsch og Kaare Pedersen (red): *Problemorienteret projektarbejde – en værktøjsbog*. Roskilde Universitetsforlag, 2003, Kapitel 2

² Se Olsen og Pedersen(2003), Kapitel 9

I studieordningen står anført, at P.3 afsluttes med en projektrapport, hvori indgår en angivelse af hensigtsmæssige organiseringer af det gruppebaserede projektarbejde med henblik på at styrke egen læring og læreprocesser i relation hertil. For at implementere disse krav bør procesdelen i rapporten typisk indeholde:

- Kort beskrivelse af vigtige elementer i måden gruppen har arbejdet på og argumentation for, hvorfor netop disse elementer er vigtige at hæfte sig ved i netop jeres gruppe (stikord: kommunikation, organisation, samarbejde med vejleder, informationssøgning, forudsætninger, samarbejdsaftaler, roller, læringsstile eller andet, I vurderer har haft væsentlig betydning for jeres gruppebaserede projektarbejde).
- Analyse af fordele og ulemper ved jeres måde at arbejde på i relation til gruppemedlemmernes egen læring og det gruppebaserede projektarbejde som helhed.
- Refleksioner over fremtidige hensigtsmæssige måder gruppens projektarbejde bør organiseres på - altså et fremadrettet perspektiv, der tager afsæt i analysen af ovenstående vigtige elementers betydning for egen læring og læreprocesser i relation til det gruppebaserede projektarbejde.
- Procesdelen bør ikke fylde mindre end 5 sider.

Projektrapporten skal have en klar struktur og være formuleret i et sagligt og præcist sprog. Formelle krav til dokumentation (kildeangivelse, litteraturliste) og præsentation (citater, tabeller og figurer) skal være opfyldt.

Rapporten må højst fylde 80 normalsider á 2400 enheder. Sidetallet er inkl. litteraturliste, eventuelle bilag, procesdel, osv. Projektet for individuelle må max. fylde 30 sider inkl. litteraturliste, eventuelle bilag m.m.

Forløbsforelæsninger – beskrivelser

Forløbskurset

Forløbskurset Sociologisk Samtidsanalyse supplerer grundkurset i sociologi med en række forelæsninger, der formidler konkret viden og kundskab om aktuelle træk ved det danske samfund og sætter denne viden ind i en sociologisk og socialpolitisk tolkningsramme.

Kurset skal give ideer til projektarbejdet på 2. semester og skabe forudsætninger for en begyndende kompetence til sociologisk analyse. Alle forelæsninger vil desuden

indeholde referencer til og diskussioner af sociologisk metode, hvorfor kurset også supplerer og ikke mindst konkretiserer det almene kursus i Sociologisk metode.

Kurset er bygget op omkring tre aktuelle hovedtemaer:

Første tema omhandler aktuelle studier af udviklingen og ændringerne i befolkningens sammensætning og de forhold, der bestemmer denne udvikling, fx fertilitet, dødelighed og vandringer. Under denne overskrift belyses blandt andet aldringen af den danske befolkning og de konsekvenser dette kan få for pensionssystemer og sundhedsvæsen. Ligeledes belyses udviklingen i børnetallet og skilsmisser med særlig henblik på at diskutere udviklingen i familieformer mv. Endelig diskuteres også ændringer i balancen mellem arbejdsliv og familieliv, og de konsekvenser et øget tidsforbrug på arbejdsmarkedet kan have for blandt andet børns socialisering og familiens funktionsmåde.

Andet tema handler blandt andet om de tendenser til rumlig segregering, der i disse år finder sted i danske boligområder. Det betyder, at visse kvarterer i stigende grad bliver forbeholdt de mest velstillede dele af befolkningen, mens de dårligere stillede koncentrerer geografisk i andre områder. Ikke mindst diskussionen om de etniske minoriteters skæve fordeling i boligmassen har været intens. Dette har blandt andet ført til en interessant politisk og forskningsmæssig fokus på særligt udsatte områder som "ghettoer" eller "integrationssluse". Under dette tema præsenteres såvel mere overordnede nationale tendenser på området som mere lokale studier, blandt andet af ulighed og kulturelle værdier i det post-industrielle Aalborg.

Tredje tema omhandler ulighed og fattigdom i Danmark. Fattigdom er ikke noget, man umiddelbart forbinder med det danske samfund. Hvorvidt der findes grupper i samfundet, som kan karakteriseres som fattige hænger sammen med, om man definerer fattigdom relativt eller som en absolut størrelse. Politisk har der været en vis diskussion af, hvorvidt man i Danmark burde indføre en fattigdomsgrænse. Fattigdom og ulighed i økonomisk forstand kan imidlertid siges at være et meget snævert mål. Andre forhold, ikke mindst uddannelse, er ofte afgørende for forskellige gruppers muligheder for at forbedre sine levekår. Derfor diskuteres også uligheden i det danske uddannelsessystem. Ofte hører man, at uligheden overføres eller går i arv fra forældre til børn. Men social arv er ikke noget entydigt begreb, og det er vigtigt at overveje, hvordan dette begreb anvendes i sociologiske undersøgelser og i praktisk socialt arbejde. Endelig diskuteres kurset levekår og sociale indsatser for nogle af de mest udsatte og dårligst stillede mennesker i det danske samfund så som etniske minoritetsgrupper og langvarigt arbejdsløse.

Til hver forelæsning vil der være en mindre tekst at forberede. Alle forelæsninger foregår i Auditorium T. Selve kursusplanen ser ud på følgende måde:

Forelæsninger

I: INTRODUKTION

1) Torsdag 1. marts 10-12: Introduktion til forløbet v/ lektor Lars Skov Henriksen og adjunkt Anja Jørgensen

1) Velkomst og introduktion til forløb A.

2) Forløbskurset og dets relevans for socialrådgivere og sociologer – samt noget om sammenhængen mellem sociologi og socialt arbejde.

3) Projektarbejde, projektemner, projektvalg, gruppedannelse og tidsplan. Her deltager også to af de fire lærere, der har ansvar for gruppedannelsesprocessen, nemlig Susanne Gammelgaard Bøttcher og Jan Brødslev Olsen (de to øvrige lærere med ansvar for dette er Trond Belbo Klausen og Charlotte Egeblad).

2) Fredag 2. marts 8-10: Samtidsdiagnoser om nye sociale risici i det senmoderne samfund v/ lektor Michael Hviid Jacobsen

Aktuelle levekår og sociale problemer må tænkes ind i en bredere samfundsmæssig kontekst, hvor sociologiske teorier om blandt andet risikosamfund, globalisering og individualisering er relevante. Det senmoderne samfund skaber med andre ord nye typer af sociale risici. Krav på arbejdsmarkedet om fleksibilitet fører fx til nye karrieremuligheder, men det medfører også stress samt øget risiko for eksklusion. Forelæsningen giver en oversigt over de væsentligste sociologiske samtidsdiagnoser og en række eksempler på nye sociale risici.

Litteratur:

- Anthony Giddens (1994): Modernitetens konsekvenser, kapitel 1. København: Hans Reitzels Forlag.
- Mikael Carleheden (2001): "Rethinking the Epochs of Western Modernity", in Mikael Carleheden & Michael Hviid Jacobsen (red.): The Transformation of Modernity. Aldershot: Ashgate.

Supplerende litteratur:

- Anthony Giddens (1994): Modernitetens konsekvenser (hele bogen). København: Hans Reitzels Forlag.
- Stuart Hall & Bram Gieben (1992): Formations of Modernity. Cambridge: Polity Press.
- Georg Ritzer (1997): Postmodern Sociological Theory. New York: McGraw-Hill.

Relaterede projektemner:

- Konsekvenser af fleksibilitet og nye krav på arbejdsmarkedet.
- Forbrugersamfundets skyggesider – livsstilsrelaterede sygdomme

II: DEMOGRAFI, TID OG ARBEJDE

3) Mandag 5. marts 14-16: Aktuelle socio-demografiske udviklinger i Danmark v/ lektor Lisbeth B. Knudsen

I denne forelæsning gennemgås hovedlinierne i fertilitet, mortalitet og migration i Danmark, med hovedvægt på de seneste årtier, men også med et længere tidsperspektiv. Det understreges med eksempler, at kendskab til den demografiske udvikling er væsentlig for samfundsvidenskaberne.

Litteratur:

- Knudsen, Lisbeth B. *Aktuelle demografiske problemstillinger*. Manus.

Relaterede projektemner:

- Hvordan har sammensætningen af indvandrerbefolkningen ændret sig i de seneste årtier – mht. oprindelsesland, køns- og alderssammensætning? Hvilke sociale konsekvenser kan denne ændring have?
- Hvordan har sammenhængen mellem udviklingen i erhvervsarbejde for kvinder, familieformer og antal børn (fertilitet) udviklet sig siden 1970 eller 1950.
- Hvordan er udviklingen i vandringer (indvandrere og flygtninge) til Europa/EU?

4) Onsdag d. 7. marts 10-12: Får danskerne næsten ingen børn og bliver de skilt som aldrig før? v/ lektor Lisbeth B. Knudsen

I forelæsningen gennemgås forskellige kilder, der kan bruges til at beskrive udviklingen i fertilitet og familiedannelse/-opløsning i Danmark, og der gives eksempler på, hvad forskellige beregnede mål kan sige hver for sig, og hvordan de kan supplere hinanden. Vi prøver at trække tæppet væk under nogle udbredte myter om familiens opløsning.

Litteratur:

- Knudsen, Lisbeth B. Nye familieformer og færre børn. I: Ploug N, Henriksen H, Kærgård N. (red.) *Den danske velfærdsstats historie*. København: Socialforskningsinstituttet 2004. s. 224-59 Kan downloades fra www.sfi.dk
- Lindhardt Olsen, Annemette, Dorte Larsen og Anita Lange. *Vielser og skilsmisser - børn i skilsmisser*. København 2005: Danmarks Statistik

Relaterede projektemner:

- Hvem gifter sig med hvem? Har indvandringen haft betydningen for forekomsten af blandede ægteskaber? Hvordan er udviklingen i nationaliteter, der indgår i blandede ægteskaber (dvs. hvilke nationaliteter)

- Hvordan hænger ægteskab og børnefødsler sammen? Er der geografiske, aldersmæssige eller sociale forskelle?
- Hvordan har udviklingen i skilsmisser været? Hvem gifter sig igen, når de er blevet skilt? Hvordan kan udviklingen i skilsmisser evt. forklares i relation til den generelle samfundsudvikling?

5) Torsdag d. 8. marts 10-12: Det aldrende Danmark v/ lektor Lisbeth B. Knudsen

I denne forelæsning gennemgås udviklingen af det aldrende samfund. Det diskuteres, hvilke mål og beregninger, der ligger bag den aktuelle diskussion af 'ældrebyrden' og hvilke politiske konsekvenser, det har, om analyserne foretages ud fra rent demografiske eller ud fra økonomiske perspektiver.

Litteratur:

- Meijer, Mathias. Befolkningsaldringens overvurderede konsekvenser. Ældrebyrden til eftersyn. Dansk Sociologi 2005; 16 (1): 35-53

Relaterede projektemner:

- Hvordan ser aldringen i Danmark ud i forhold til i Europa? Hvilke karakteristika ved den demografiske udvikling i Europa eller udvalgte lande kan forklare den eventuelle forskel til Danmark?
- Beskriv udviklingen i byrdeforholdet i Danmark siden 1950 og diskuter sociologiske, politiske og samfundsøkonomiske konsekvenser heraf.
- Analyser indvandringen til Danmark i relation til aldringen. Kan indvandring løse nogle af de forudsatte problemer, der er ved aldring?

6) Mandag 12. marts 12-14: Nye betingelser for tid, arbejde og familieliv v/ ph.d.-stipendiat Lotte Bloksgaard

Forelæsningen sætter fokus på familie, forældreskab og arbejde i senmoderniteten bl.a. i lyset af et øget tidsforbrug på arbejdsmarkedet. Det diskuteres, hvorledes nye tendenser og betingelser i arbejdslivet er med til at sætte rammer for kvinders og mænds muligheder for at prioritere henholdsvis arbejds- og familieliv.

Litteratur:

- Lis Højgaard (2004): "Denmark". Kap. 4 i Margret Fine-Davis et al. (2004): *Fathers and mothers: Dilemmas of the work-life balance*, s 41-54.
- Helle Holt (1998): "Ønsker vi overhovedet at arbejde mindre?", *Social Kritik*, nr. 59-60/1998, s. 45-51.

Supplerende litteratur:

- Deding, Mette et al. (2006): *Børnefamiliernes balance mellem familie- og arbejdsliv*. København: Socialforskningsinstituttet.
- Hochschild, Arlie (1997): *The Time Bind – When Work becomes Home and Home becomes Work*. New York: Henry Holt & Co.
- Holt, Helle (1997): "Køn og generationer i konflikten mellem arbejdsliv og familieliv". I Ruth Emerek et al. (red.): *Brydninger. Perspektiver på det kønsopdelte arbejdsmarked*. København: Arbejdsmarkedsstyrelsen.
- Holt, Helle (1994): *Forældre på arbejdspladsen – en analyse af tilpasningsmulighederne mellem arbejdsliv og familieliv i kvinde- og mandefag*. København: Socialforskningsinstituttet.
- Lausten, Mette & Karen Sjørup (2003): *Hvad kvinder og mænd bruger tiden til. Om tidsmæssig ligestilling i danske familier*. København: Socialforskningsinstituttet & Center for Ligestillingsforskning.
- Bergsten, Birgitta & Margareta Bäck-Wiklund (1997): *Det moderna föräldraskapet*. Göteborg: Bokförlaget Natur och Kultur.
- Bäck-Wiklund, Margareta (1999): "Børn og familie i det postmoderne samfund". I *Social Kritik*. Nr. 61/1999.
- Christensen, Ann-Dorte (2001): "Kønssociologi: Fra kønsroller til kønskonstruktioner". I Michael Hviid Jacobsen, Mikael Carleheden & Søren Kristiansen (red.)(2001): *Tradition og fornyelse – en problemorienteret teoriehistorie for sociologien*. Aalborg: Aalborg Universitetsforlag.
- Andersen, Pernille Tanggaard & Lotte Bloksgaard (2004): "Når køn forhandler løn". *LO-dokumentation 1/2004*. København: LO.
- Andersen, Pernille Tanggaard & Lotte Bloksgaard (2006): "Når 'den gode medarbejder' er maskulint konnoteret". *Køn og positioneringer i lønsamtaler*. I *Kvinder, køn og forskning* nr. 4/2006.
- *Ugebrevet A4* (2004): "Aftaler i korridorerne bliver indgået efter børnehavernes lukketid". Nr. 42, 2994. (Kudahl, Søren).
- Brandth, Berit & Elin Kvande (2003): *Fleksible fedre* Oslo: Universitetsforlaget.
- Carlsen, Søren (1993): "Mænds brug af fædre- og forældreorlov". I Søren Carlsen & Jørgen Elm Larsen (red.): *Den svære balance. Om sammenhængen mellem arbejdsliv og familie set i et ligestillingsperspektiv*. København: Ligestillingsrådet.
- CELI/3F (2005): *Faderroller, barselsrettigheder og fremtidige muligheder. En interviewundersøgelse foretaget blandt de mandlige medlemmer i 3F*. København: Fagligt Fælles Forbund.
- Olsen, Bente Marianne (2005): *Mænd, orlov og arbejdspladskultur*. København: Socialforskningsinstituttet.
- Højgaard, Lis (1990): *Vil kvinder lede?* København: Ligestillingsrådet.
- Højgaard, Lis (1991): *Vil mænd lede?* København: Ligestillingsrådet.

- Bak, Maren (1996): *Enemorfamilien som senmoderne familieform*. Aalborg Universitetsforlag.
- Bäck-Wicklund, Margaretha (1999): „Moderne moderskab“. I Lars Dencik & Per Jørgensen (red.): *Børn og familie i det postmoderne samfund*“.

Relaterede projektemner:

- Arbejds- og familieliv anno 2007 – hvordan ser det ud?
- Det moderne forældreskab
- Mænd og barsel – hvorfor er der så få mænd på barsel?
- Karrierekvinder
- Singleforældreskab - enlige mødre/fædre

III: BY, RUM OG SOCIAL DIFFERENTIERING

7) Onsdag d. 14. marts 8-10: Storbyens sociale geografi v/ adjunkt Anja Jørgensen

I denne forelæsning fokuseres der på den stigende sociale segregering og polarisering, som har fundet sted i større danske byer gennem de sidste 10-15 år. Med udgangspunkt i to socialt belastede boligområder diskuteres vilkår for social integration og udviklingen af lokalt fællesskab.

Litteratur:

- Niels Glavind: Polarisering på boligområdet. *Ugebrevet A4*, 2004. Kan downloades fra:

<http://www.aeraadet.dk/regado.jsp?type=page&id=27>

- Hans Skifter Andersen og Sølvi Karin Børresen: Ghetto eller integrationsssluse. *DJØF ONline*:

http://www.djoef.dk/online/?Mival=view_artikel&&action_ID=3&ID=10404

Supplerende litteratur:

- Hans Thor Andersen (2005): *Storbyens ændrede social geografi*. København:C.A. ReitzelsForlag.

- Jytte Agergaard og Lars Winther (red.) (2003): *Geografiernes Globalisering*. København:Akademisk.

- Mike Savage (m.fl.) (2005): *Globalization & Belonging*. London:Sage.

- Zygmunt Bauman (2002): *Fællesskab*. København:Hans Reitzels Forlag.

- Norbert Elias, John Scotson (1994): *The Established and the Outsiders*. London:Sage.

- Stephen Graham and Simon Marvin (2002): *Splintering Urbanism*. London:Routledge.

- Anja Jørgensen (2006): *Når kvarteret opdager sig selv*. Aalborg: Aalborg Universitetsforlag.

- Robert E. Park and Ernest W. Burgess (1925): *The City*. Chicago: The University of Chicago Press.

Relaterede projektemner:

- Social - og geografisk segregering i danske storbyer
- Social interaktion i det offentlige rum
- Integration og lokalt fællesskab i den senmoderne storby
- Ghettorisering og ghettoliv
- Naboskab og lokale konflikter
- NIMBY syndromet (Not In My Backyard)
- Integration af sindslidende i såkaldt normale boligområder
- Global vs. lokal social forankring
- Mobilitet i hverdagslivet

8) Torsdag d. 15. marts 8-10: Social differentiering i det postindustrielle Aalborg: Politiske og moralske skel v/ ph.d.-stipendiat Jacob Skjøtt-Larsen

Med afsæt i datamateriale fra COMPAS-projektet præsenteres en Bourdieu-inspireret analyse af de politiske og moralske skel i Aalborg. Politiske holdninger og stemmeadfærd indgår i relativt forudsigelige mønstre, der i vid udstrækning er relateret til social position. De politiske skel i Aalborg er mere komplekse end den traditionelle højre-venstre skala. Det viser sig imidlertid, at Bourdieu's klassemodel netop fanger denne kompleksitet.

Litteratur:

- Prieur, Annick og Carsten Sestoft (2006): *Pierre Bourdieu: En introduktion*. Hans Reitzels Forlag (kap. 5, s. 115-156).

Supplerende litteratur:

- Ole Borre (2002): *Partivalg, politiske partier og livssverdenens værdier* i Peter Gundelach (red.) *Danskernes værdier 1981-1999*. København: Hans Reitzels Forlag (kap 8, s. 195-231).

- Bourdieu, Pierre (1984): *Distinction: A Social Critique of the Judgment of Taste*. London: Routledge (særligt kap. 8).

- Bourdieu, Pierre & Loic Wacquant (1996): *Refleksiv Sociologi*. København: Hans Reitzels Forlag. (særligt introduktion + s. 126-159)

- Bourdieu, Pierre (1997): *Af praktiske grunde*. København: Hans Reitzels Forlag (Særligt kap. 1-3).

- Goul Andersen, Jørgen (2003): *Over-Danmark og Under-Danmark? Ulighed, velfærdsstat og politisk medborgerskab*. Århus: Aarhus Universitetsforlag (kap. 6, s. 135-164).

- Lamont, Michèle (1992) *Money Morals & Manners: The Culture of the French and the American Upper-Middle Class*. Chicago: University of Chicago Press

- Prieur, Annick, Lennart Rosenlund & Jakob Skjøtt-Larsen: *Cultural Capital Today: A Case Study from Denmark*. (Forthcoming in Poetics)

Relaterede projektemner:

- De sociale klassers moralske grænser: Værdier, fordomme og dominans.
- Nye sociale og politiske skillelinier: Er arbejderklassen blevet højreorienteret?
- Ulighed og identitet: Individualisering eller reproduktion? (Giddens vs. Bourdieu).

IV: ULIGHED OG FATTIGDOM

9) Fredag d. 16. marts 12-14: Fattigdom i Danmark. Gæsteforelæsning v/ koordinator og forsker Finn Kenneth Hansen CASA (Center for Alternativ Samfundsanalyse)

Forelæsningen diskuterer generelle tilgange til studiet af fattigdom og forskellige definitioner heraf. Fattigdom i Danmark belyses med konkrete beregninger og eksempler.

Litteratur:

Meddeles i forbindelse med opslag af gæsteforelæsning

Supplerende litteratur:

- Rapport fra Det Økonomiske Råds formandskab om Dansk Økonomi, efterår, 2006. Del 2 omhandler fattigdom i Danmark. Link: <http://www.dors.dk/sw3832.asp>
- CASA og Socialpolitisk Forening: *Social Årsrapport 2006*, CASA
- Larsen, Jørgen Elm (2005): *Fattigdom og social eksklusion*. København. Socialforskningsinstituttet 04:27.
- Hansen, Finn Kenneth & Henning Hansen (2004): *At eksistere eller at leve. Fattigdom og lave indkomster i Danmark. Hvordan måler man fattigdom?* CASA.
- CERC, new poverty website: <http://www.cerc.gouv.fr/sitedoc/indexsitedoce.html> (hjemmeside med mange dokumenter og statistikker om fattigdom i Europa)

Relaterede projektemner:

- Hvilke grupper er særlig udsat for fattigdom i Danmark? Og hvorfor?
- Hvordan måler man fattigdom?
- Fattigdom i det nye Europa
- Hvordan oplever fattigdomsramte deres livssituation?

10) Tirsdag d. 20. marts 8-10: Social ulighed, social arv og social opdrift v/ lektor Morten Ejrnæs

Social arv er et ofte benyttet men uklart begreb. Det er uklart, *hvad* der arves, *fra hvem*, der arves og *hvorfor*, der arves. Det bevirker, at der er frit slag mht. at lave sin egen private definition af social arv, som harmonerer med ens øvrige holdninger. Dette forhold er imidlertid et stort problem, når begrebet social arv både er et populært begreb i forskning og i pædagogisk, socialt og sundhedsmæssigt arbejde. Målet med den anvendelsesorienterede forskning er, at forskningsresultaterne skal kunne bruges af politikere og embedsmænd til planlægning af forebyggende og behandlende arbejde, og de skal kunne bruges af praktikerne i deres daglige arbejde, således at de bedre kan forstå og forklare problemerne og på denne baggrund tilrettelægge og udføre det daglige arbejde mere kvalificeret. Undervisningen fokuserer på anvendelsen af begrebet social arv i forskningen og de forskningsresultater, der er produceret under det i 2005 afsluttede forskningsprogram. Begrebets anvendelse blandt praktikere og politikere diskuteres på denne baggrund.

Litteratur:

- Ejrnæs, Morten, Gabrielsen, Gorm og Nørrung, Per (2006): *Social opdrift – social arv*, 2. udgave, Akademisk Forlag s. 15–31, 32-46 og 263-284
- Ploug, Niels (red.) (2003): *Vidensopsamling om social arv*, Socialforskningsinstituttet, s. 15 – 40

Supplerende litteratur:

- Ejrnæs, Morten (2006): Chanceulighed og risikofaktorer relevante begreber for vejledere - Faglige alternativer til begrebet social arv i pædagogisk arbejde og vejledning / Ejrnæs, Morten. In: *Perspektiver på vejledning*. Vol. 1 Viborg: Forlag PUC & Udviklings- og Videncenter for Vejledning
- Ejrnæs, Morten (2006): Forskningsperspektiver uden pointer: En kritisk vurdering af forskningsprogrammet om social arv, *Dansk Pædagogisk Tidsskrift*, nr. 1. årg. 2006, s. 58 - 65
- Birch, Tina og Ejrnæs, Morten 2005: Social arv i pædagogisk arbejde – et relevant fagligt begreb eller en skadelig myte? / In: *BUPL Nordjylland*. p. 17
[http://www.bupl.dk/web/web053.nsf/b069c67598cb4d51c1256c000028e7a4/fe480c770d1852c3c1257099004b1a72/\\$FILE/social%20arv.pdf](http://www.bupl.dk/web/web053.nsf/b069c67598cb4d51c1256c000028e7a4/fe480c770d1852c3c1257099004b1a72/$FILE/social%20arv.pdf)

Relaterede projektemner:

- Hvilke egenskaber arves og hvilke arves ikke – statistisk belyst og teoretisk forklaret?
- Hvordan er den herskende opfattelse af social arv blevet dannet?
- Hvilke risikoopfattelser findes i forskellige befolkningsgrupper, og hvad betyder de for disse gruppers livskvalitet (forventninger til fremtiden)?
- Hvad betyder forskellige opfattelser af social arv for praktikernes møde med klienterne?

11) Mandag d. 2. april 12-14: Social ulighed og uddannelse v/ ph.d.-stipendiat Trond Beldo Klausen

Viden bliver tit fremhævet som det, Danmark skal leve af i fremtidens 'globaliserede' samfund. I den forbindelse har formel uddannelse en nøglerolle. Men uddannelse er skævt fordelt, og afkastet af uddannelse varierer med social oprindelse. Forelæsningsen præsenterer nyere dansk forskning vedrørende social skævrekruttering til uddannelse og den efterfølgende sociale ulighed på arbejdsmarkedet blandt personer på samme uddannelsesniveau.

Litteratur:

- Hansen, Erik Jørgen (2003), *Uddannelsessystemerne i sociologisk perspektiv*. Kapitel 5: "Den sociale rekruttering – og intelligensreserven". København: Hans Reitzels Forlag, s. 94 – 112. (18 s)
- Klausen, Trond Beldo (2006), *Et spørgsmål om klasse?* Ph.d.-afhandling, Aalborg Universitet. Kapitel 5.4. "Oprindelsesklasse og uddannelse", kapitel 6.4. "Forskellige uddannelsesvalg ved samme præstationsniveau?", kapitel 6.5 "Er gode karakterer vigtigere for de 'lavere' klasser?" og kapitel 7.6 "Varierer sammenhængen mellem social oprindelsesklasse og indkomst med uddannelsesniveau?..", s. 97 – 100, 116 – 125 og 148 – 153. (17 s).

Supplerende litteratur:

- Hansen, Erik Jørgen (2003), *Uddannelsessystemerne i sociologisk perspektiv*. Kapitel 2: "Hvorfor mere og mere uddannelse?". København: Hans Reitzels Forlag, s. 33 – 53.
- Bills, David B (2004), *The Sociology of Education and Work*, kapitel 3: "Two models of the Relationships Between Education and Work", Malden – Oxford – Victoria: Blackwell Publishing, s. 37 - 60.
- Collins, Randall (1979), *The Credential Society: An Historical Sociology of Education and Stratification*, New York – San Francisco – London: Academic Press.
- Klausen, Trond Beldo (2002), "En lukket elite?". I Gulbrandsen, Trygve et al., *Norske makteliter*. Oslo: Gyldendal Akademisk. s. 75 -92.

Relaterede projektemner:

- Hvad kan forklaringerne på den sociale skævrekruttering til uddannelse være?
- Hvorfor opnår personer med forskellig social oprindelse ikke det samme udbytte på arbejdsmarkedet – selv ved samme uddannelse?

12) Onsdag d. 4. april 10-12: Etnicitet og marginalisering v/ Charlotte Egeblad

Etniske minoriteter udgør en stadig stigende andel af relativt fattige i Danmark. I forelæsningsen vil årsagerne til den øgede fattigdom blandt indvandrere og flygtninge blive diskuteret. Der vil især blive fokuseret på, hvilken betydning indførelsen af starthjælpen til nyankomne flygtninge har haft for denne udvikling. Endelig vil der i forelæsningsen blive fokuseret på fattigdommens sociale konsekvenser.

Litteratur:

- Johansen, Adam (2006): "Du kan spille på Lotto". I *Social Kritik*, nr 103/2006, s. 74-83.
- Hvenegård-Lassen, Kirsten (1996): *Grænseland. Minoriteter, rettigheder og den nationale idé*. København: Det Danske Center for Menneskerettigheder, s.17-49.

Supplerende litteratur:

- Blauenfeldt, Mette, Henning Hansen & Adam Johansen (2006): *Flygtninge på starthjælp*. CASA.
- Ejrnæs, Morten (2000): Integrationsloven. I *Social Årsrapport 2000*. Socialpolitisk forening og CASA.
- Ejrnæs, Morten (2004): Starthjælp. Andenrangsborger fra begyndelsen. I Fenger-Grøn, Carsten m.fl (red): *Når du strammer garnet – et opgør med mobning af mindretal og ansvarsløs asylpolitik*. Aarhus Universitetsforlag.
- Hansen, Finn Kenneth & Henning Hansen (2004): *Starthjælp og introduktionsydelse – hvordan virker ydelserne?* CASA
- Hansen, Finn Kenneth & Henning Hansen (2004): At eksistere eller at leve. Fattigdom og lave indkomster i Danmark. Hvordan måler man fattigdom? CASA.
- Hansen, Finn Kenneth (2005): *Hvad koster det at leve?* CASA.
- Hervik, Peter (red)(1999): *Den generende forskellighed. Danske svar på den stigende multikulturalisme*. København. Hans reitzels Forlag.
- Hussain, Mohammad Azhar (2003): *Børnefattigdom i danske kommuner 1984-2001*. Red Barnet.
- Rådet for Socialt Udsatte (2006): *Årsrapport 2006*.
- Järvinen, Margaretha (2004): *Hjemløse flygtninge og indvandrere*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Larsen, Jørgen Elm (2005): *Fattigdom og social eksklusion*. København. Socialforskningsinstituttet 04:27.
- Scheff, J. Thomas & Bengt Starrin (2004): Skamfølelse og sociale bånd – om social underordning og langvarige konflikter. I Meuwisse, Anna & Hans Swärd (red): *Perspektiver på sociale problemer*. København: Hans Reitzels Forlag, s. 158-174.
- *Social Forskning* Marts 2006. Temanummer: Etniske minoriteter – et nyt proletariat? Socialforskningsinstituttet.
- Vincetti, Gordon (2001): *Kortlægning af personer med etnisk minoritetsbaggrund på § 94-boformer. Statusrapport*. Esbjerg: Formidlingscentret for socialt arbejde.

Relaterede projektemner:

- Børnefamilier på starthjælp
- Hjemløse flygtninge og indvandrere
- Starthjælp – hvorfor blev den indført og hvordan virker den?

13) Onsdag d. 4. april 12-14: Socialpolitik og socialt arbejde v/ lektor Frank Nielsen

Socialpolitiske ændringer skaber andre rammer for udførelsen af det sociale arbejde. I forelæsningen bliver der sat fokus på de udviklingstendenser, der har præget dansk socialpolitik de seneste 20 år og de dermed forbundne ændrede rammer for socialt arbejde og de krav der stilles til socialrådgiverne. Der bliver i forbindelse med forelæsningen lagt særlig vægt på værdiskiftet i socialpolitikken, lovbundne arbejdsmetoder og de ændringer kommunalreformen 2007 har medført for organiseringen og udførelsen af det sociale arbejde.

Litteratur:

- Guldager, Jens (2002): Metodevejen - en ny hovedvej eller en blindgyde? Uden for nummer 5
- Arbejdsmarkedsstyrelsen: Bekendtgørelse nr. 552 af 19. juni 2003. Bekendtgørelse om beskrivelse, udvikling og vurdering af arbejdsevnen.
- Bundesen, Peter (1998): Socialpolitisk introduktion. Odense Universitetsforlag. Kap. 1: "Socialpolitikens udvikling fra fattighjælp til velfærdsstat".

Relaterede projektemner

- Beskæftigelsesindsatsen over for flygtninge og indvandrere.
- Det rummelige arbejdsmarked - illusion eller realitet?
- Socialrådgiveren i beskæftigelsesindsatsen – vejleder, rådgiver eller samfundsøkonomisk agent?
- Forholdet mellem system og klient i det sociale arbejde
- Kommunalreformens betydning for socialt arbejde

Øvelser og eksamen i videnskabsteori samt statusseminar

I tilknytning til projektarbejdet vil der i uge 17 blive afholdt eksamen i videnskabsteori og i uge 20 vil der blive afholdt statusseminar. Øvelse I og II i videnskabsteori (efter kursusgang 6 og 9 i henholdsvis uge 13 og 15) afholdes særskilt i klyngerne. Nærmere plan for dette vil blive meddelt.

Litteratursøgningskursus

Informationssøgningskursus/SWIM (streaming webbased information modules)

Lær at søge information til jeres projekt.

Aalborg Universitetsbibliotek tilbyder at lære projektgrupperne at søge information på en hensigtsmæssig og brugervenlig måde til det projekt, I sidder med her og nu. Med udgangspunkt i jeres emnebeskrivelse eller problemformulering vil I sammen med bibliotekets undervisere finde frem til, hvad der er godt at gøre i den situation, som I står i nu, og finde frem til, hvor I kan finde relevant information til jeres projekt. Undervisningen varierer mellem videorollespil, eksempler på relevante informationsressourcer og vejledning i informationssøgning i forhold til jeres projekt. Projektgrupperne må gerne have lavet en problemformulering. Der arbejdes konkret ud fra de enkelte grupper problemformulering.

Tid: 2 timer og 45 min

Sted: EDB-lokalet, Strandvejen 19, plan 4, lokale 430

Deltagere pr. hold: 25-30 personer eller 4-5 projektgrupper.

Videnskabsteori - Del 1-10

v/Gitte Harrits Sommer og Sanne Lund Clement

Kursets formål og indhold

Formålet med kurset i videnskabsteori er at introducere til videnskabsteoretiske problemstillinger med det formål at styrke den videnskabsteoretiske og metodiske refleksion og argumentation i projektet.

I kursets første del introduceres til forskellige videnskabsteoretiske positioner. Herefter præsenteres videnskabsteorien som analyseværktøj i problemfeltet, hvilket understøttes af øvelse I. I kursets anden del fokuseres på sammenhængen mellem videnskabsteori og projektdesign, understøttet af en diskussion af de studerendes egne projekter i øvelse II. Endelig diskuteres forholdet mellem videnskab og samfund i et lidt bredere perspektiv.

Ved kursets slutning sammenfatter projektgrupperne deres arbejde i et papir, der danner udgangspunkt for en mundtlig evaluering.

Litteratur

- Langergaard, Luise Li, Søren Barlebo Rasmussen & Asger Sørensen (2006), *Viden, videnskab og virkelighed*, Forlaget Samfundslitteratur.
- Buch-Hansen, Hubert og Peter Nielsen (2005): *Kritisk realisme*, Roskilde Universitetsforlag.
- Kompendium til videnskabsteori.

Eksamen i videnskabsteori

Eksamen afvikles på de enkelte forløb. De nærmere bestemmelser samt praktiske informationer herom vil derfor fremgå af forløbenes hjemmesider.

Del 1: Forelæsning 6. marts: Introduktion til kurset i videnskabsteori.

v/Sanne Lund Clement og Gitte Sommer Harrits

Den første forelæsning giver en introduktion til videnskabsteori. Hvad er videnskabsteori, og hvilke spørgsmål om fx sandhed, viden, ontologi og epistemologi vil kursusforløbet beskæftige sig med? Forelæsningen vil endvidere med et eksempel diskutere, hvorfor man som studerende på en samfundsvidenskabelig uddannelse kan have god brug for at forholde sig til videnskabsteori.

Litteratur:

- Langergaard, Luise Li, Søren Barlebo Rasmussen & Asger Sørensen (2006), *Viden, videnskab og virkelighed*, kapitel 1-4, side 13-65 (52 sider)

Overheads/Plancher

Nogle af de anvendte overheads vil være tilgængelige efter forelæsningen

Del 2: Forelæsning 9. marts: Erkendelse og sandhed I

v/*Gitte Sommer Harrits*

Forelæsning 2 vil sammen med forelæsning 3 præsentere forskellige videnskabsteoretiske positioner, der alle diskuterer forholdet mellem vores erkendelse og den verden, vi erkender. Diskussionen angår dels det ontologiske spørgsmål om verdens eksistens, og dels det epistemologiske spørgsmål om, hvilken status og gyldighed vi kan tillægge vores viden om verden. I denne forelæsning vil vi diskutere de logiske positivister, Poppers kritiske rationalisme og Kuhns mere videnskabshistoriske bud på, hvilken erkendelse og sandhed videnskaberne kan "producere", og hvorfor.

Litteratur:

- Langergaard, Luise Li, Søren Barlebo Rasmussen & Asger Sørensen (2006), *Viden, videnskab og virkelighed*, kapitlerne 5-8, side 67-117 (40 sider)
- Carsten A. Koch: "Kritisk rationalisme" i Fuglsang, Lars og Poul Bitsch Olsen: *Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne*, Roskilde Universitetsforlag, 2004, side 79-111 (33 sider) (optrykt i kompendium)

Overheads/Plancher

Nogle af de anvendte overheads vil være tilgængelige efter forelæsningen.

Del 3: Forelæsning 13. marts: Erkendelse og sandhed II

v/*Gitte Sommer Harrits*

I forelæsning 3 ser vi videre på spørgsmålet om erkendelse og sandhed, men fra en anden vinkel. Vi diskuterer dels Bhaskars realistiske position, der lægger vægt på betydningen af eksistensen af en uafhængig verden, og vi ser på hvordan en sådan realistisk position kommer til udtryk inden for samfundsvidenskaberne i fx marxismen. Videre ser vi på pragmatismen (James, Peirce, Dewey), hvor viden og videnskabernes status sættes ind i en "praktisk kontekst", og vi diskuterer hvilke konsekvenser den pragmatistiske position kan have for vores opfattelse af erkendelse og sandhed.

Litteratur:

- Langergaard, Luise Li, Søren Barlebo Rasmussen & Asger Sørensen (2006), *Viden, videnskab og virkelighed*, kapitel 5-8, siden 67-117 (40 sider)
- William James: "Hvad pragmatisme betyder" (opr. 1975), i *Philosophia*, årg. 26, no 3-4, side 15-30 (16 sider) (Optrykt i kompendium)
- Buch-Hansen, Hubert og Peter Nielsen (2005): *Kritisk realisme*, Samfundslitteratur, Roskilde Universitetsforlag, kapitel 1, 2 og 3 (44 sider)

Overheads/Plancher

Nogle af de anvendte overheads vil være tilgængelige efter forelæsningen

Del 4: Forelæsning 16. marts: Samfundsvidenskabernes særlige status.

v/Gitte Sommer Harrits

I forelæsning 4 og 5 vil vi rette blikket mod forskellige positioner, der tager afstand fra det sandhedsbegreb og den diskussion, der blev præsenteret i forelæsning 2 og 3. Udgangspunktet for såvel fænomenologien som hermeneutikken, som diskuteres i forelæsning 4, er, at samfundsvidenskaberne og humaniora har en anden genstand (samfundet, mennesket, ånd) end naturvidenskaberne, og derfor må vi formulere et andet begreb om sandhed og erkendelse.

Litteratur:

- Langergaard, Luise Li, Søren Barlebo Rasmussen & Asger Sørensen (2006), *Viden, videnskab og virkelighed*, kapitel 9, side 119-131 (12 sider)
- Gilje, Nils og Harald Grimen (2002): Samfundsvidenskabernes forudsætninger, Hans Reitzels Forlag, kap 7, side 164-199 (36 sider), (Optrykt i kompendium)

Overheads/Plancher

Nogle af de anvendte overheads vil være tilgængelige efter forelæsningen.

Del 5: Forelæsning 20. marts: Postmoderne vidensbegreber

v/Gitte Sommer Harrits

I denne forelæsning ser vi på den postmoderne eller poststrukturalistiske kritik af forestillingen om erkendelse som hhv. sandhed eller fortolkning. Videre ser vi på, hvilke alternative vidensbegreber og analysestrategier, der så tilbydes, eksempelvis diskursteorien.

Litteratur:

- Langergaard, Luise Li, Søren Barlebo Rasmussen & Asger Sørensen (2006), *Viden, videnskab og virkelighed*, kapitel 10, side 133-142 (9 sider)
- Jørgensen, Marianne W. og Louise Phillips (1999): Diskursanalyse som teori og metode, Roskilde Universitetsforlag, side 9-33, (25 sider) (Optrykt i kompendium)
- Wenneberg, Søren Barlebo (2000): Socialkonstruktivisme. Positioner, problemer og perspektiver, Kapitel 4 og 15, side 55-67 og 188-197 (23 sider) (Optrykt i kompendium)
- Buch-Hansen, Hubert og Peter Nielsen (2005): *Kritisk realisme*, Samfundslitteratur, Roskilde Universitetsforlag, kapitel 5 (19 sider)

Overheads/Plancher

Nogle af de anvendte overheads vil være tilgængelige efter forelæsningen

Del 6: Forelæsning 23. marts: Videnskabsteori og arbejdet med problemfeltet

v/Gitte Sommer Harrits og Sanne Lund Clement

I denne forelæsning vil vi opsummere de forskellige positioner, som indtil nu er blevet gennemgået. Hvilke videnskabsteoretiske problemstillinger går på tværs, og hvad er det egentlig, de diskuterer.

Derudover præsenteres en 'model' for, hvordan man kan bruge det 'videnskabsteoretiske landskab' til at analysere de teoretiske positioner og den forskning, som man arbejder med i et projekt. Ofte vil der nemlig være videnskabsteoretiske problemstillinger i et problemfelt, selvom det kan være 'gemt' i det man kan kalde praktiske videnskabsfilosofier. Afslutningsvis vil der være mulighed for at stille spørgsmål til øvelsestimerne.

Litteratur:

Ingen

Overheads/Plancher

Nogle af de anvendte overheads vil være tilgængelige efter forelæsningen.

Øvelse I

(Øvelserne afvikles på de enkelte forløb. Praktiske informationer herom vil derfor fremgå af forløbenes hjemmesider).

Ideen med øvelse I er at give mulighed for at bruge de videnskabsteoretiske positioner som redskab til at analysere og strukturere problemfeltet. Helt konkret skal hver projektgruppe udvælge en egnet "tekst". Det kan være en artikel, et kapitel fra en bog, eller mere bredt en teoretisk position eller et forskningsprojekt, som I har læst om flere steder. Vigtigt er det, at det skal være noget af det materiale, som I har siddet med (eller sidder med) i arbejdet med problemfeltet, og hvor det giver mening at diskutere videnskabsteori.

Spørgsmål

1. Præsenter meget kort den tekst, teoretiker eller det forskningsprojekt, som I vil diskutere.
2. Hvilke ontologiske antagelser om genstanden (samfundet, individerne) gør sig gældende i denne tekst? Giv eksempler.
3. Hvilke epistemologiske antagelser om erkendelse, sandhed og videnskab gør sig gældende i denne tekst? Giv eksempler.
4. Hvilke konsekvenser får disse antagelser for det design eller den metode, som teksten præsenterer eller anbefaler? Giv eksempler. Hvis der ikke er noget egentligt design i teksten kan I evt. diskutere, hvilket design teksten kunne give anledning til at anvende. Ellers springer I bare dette spørgsmål over.

5. Hvilke problemer af videnskabsteoretisk art kan I pege på i teksten. Hvordan kan man ud fra andre videnskabsteoretiske positioner kritisere teksten?
6. Hvis I tænker på jeres problemfelt, kan I så se nogle videnskabsteoretiske konflikter, fx nogle begreber som forstås forskelligt, fordi forskellige forskere arbejder ud fra forskellige videnskabsteoretiske positioner, eller er der en udpræget videnskabsteoretisk konsensus? Hvilke problemer eller muligheder giver det jeres projekt?

Del 7: Forelæsning 30. marts: Værdier, politik og videnskab

v/Gitte Somme Harrits

Et særligt og tværgående spørgsmål inden for videnskabsteorien, som især har relevans for samfundsvidenskaberne, er spørgsmålet om forholdet mellem værdier, politik og videnskab. Hvilken status kan videnskaben tillægges. Er den neutral og værdifri, eller bygger den altid på bestemte værdier, der derfor må gøres tydelige? Vi ser på den værdirelativistiske opfattelse af videnskabernes 'neutralitet' og på kritisk teori, der opstiller en friggørende erkendelsesinteresse som grundlaget for samfundsvidenskaberne.

Litteratur:

- Langergaard, Luise Li, Søren Barlebo Rasmussen & Asger Sørensen (2006), *Viden, videnskab og virkelighed*, kapitel 11-12, side 143-164 (21 sider)
- Heine Andersen: "Samfundsteori, moral og de civile samfund" i Andersen, Heine og Lars Bo Kaspersen: *Klassisk og moderne Samfundsteori* (2005), Hans Reitzels Forlag, 2. udgave, side 479-496 (18 sider) (Optrykt i kompendium)
- Heine Andersen: "Kritisk teori", i Heine Andersen (red.) (2002): *Videnskabsteori og metodelære. Introduktion* (4. udg.) *Samfundslitteratur*, side 183-204 (22 sider) (Optrykt i kompendium)
- Buch-Hansen, Hubert og Peter Nielsen (2005): *Kritisk realisme*, *Samfundslitteratur*, Roskilde Universitetsforlag, kapitel 4 (15 sider)

Overheads/Plancher

Nogle af de anvendte overheads vil være tilgængelige efter forelæsningen.

Del 8: Forelæsning 10. april: Videnskabsteori, projektdesign & metode I

v/Sanne Lund Clement

I denne første forelæsning om sammenhængen mellem videnskabsteorien og projektdesignet ser vi på, hvordan videnskabsteoretiske problemstillinger kan have betydning i projektarbejdet. Især ser vi på sammenhængen mellem projektets genstand, ontologiske antagelser og gyldighedsfordring på den ene side og projektets opbygning, design og metodevalg på den anden side. Endvidere vil vi i denne forelæsning diskutere et eksempel på et design inden for en kritisk rationalistisk forståelsesramme.

Litteratur

- Langergaard, Luise Li, Søren Barlebo Rasmussen & Asger Sørensen (2006), *Viden, videnskab og virkelighed*, kapitel 13, side 165-177 (12 sider)
- Bryman, Alan: *Social Research Methods* (2004), Oxford University Press, kapitel 1 (side 3-25) (22 sider). Og side 70-75 og 272-278 (11 sider). Bogen er anvendt i sociologisk metode i februar.

Overheads/Plancher

Nogle af de anvendte overheads vil være tilgængelige efter forelæsningen

Del 9: Forelæsning 11. april: Videnskabsteori, projektdesign & metode II v/Sanne Lund Clement

I den anden forelæsning om sammenhængen mellem videnskabsteorien og projektdesign ser vi videre på forskellige eksempler, bl.a. et hermeneutisk og kvalitativt orienteret design og et design der forsøger at kombinere de forskellige logikker. Endvidere vil der afslutningsvis være mulighed for at stille spørgsmål til øvelsestimerne.

Litteratur

Samme som til Del 8.

Overheads/Plancher

Nogle af de anvendte overheads vil være tilgængelige efter forelæsningen

Øvelse II

(Øvelserne afvikles på de enkelte forløb. Praktiske informationer herom vil derfor fremgå af forløbenes hjemmesider).

Ideen med øvelse II er at give mulighed for at reflektere over og diskutere de videnskabsteoretiske aspekter i projektet.

1. Præsenter meget kort jeres problemformulering og opbygningen af projektet.
2. Hvilke antagelser om genstanden bygger I på (ontologi)?
3. Hvilke antagelser om viden og videnskab bygger I på (epistemologi)? Hvordan påvirker det jeres validitetskriterier?
4. Hvilke konsekvenser har dette for opbygningen/designet af jeres projekt (teorivalg, empirivalg, metodevalg)? Hvilken status har teorien og empirien? Lever I op til jeres egne validitetskriterier?
5. Hvordan kan man ud fra andre videnskabsteoretiske positioner kritisere jeres projekt? Hvis man havde indtaget en anden videnskabsteoretisk position, hvilke andre valg i forbindelse med designet ville man så evt. skulle have truffet?

Del 10: Forelæsning 17. april: Videnskabsteori og videnssamfund

v/*Gitte Sommer Harrits og Sanne Lund Clement*

I afslutningsforelæsningen vil vi diskutere videnskab og videnskabsteori i et lidt bredere perspektiv. Vi vil se på forholdet mellem videnskab og samfund, og på de forskellige funktioner, viden har i vores samfund, og som vil blive en del af mange samfundsvidenskabelige kandidaters arbejdsområder. Vi ser derfor også på viden og traditioner i de forskellige fag. Endvidere ser vi på de etiske problemstillinger, som kan opstå dels i projektarbejdet og dels i arbejdet som vidensproducent. Og vi ser på, hvad kriterierne for god videnskabspraksis egentlig er.

Litteratur

- Langergaard, Luise Li, Søren Barlebo Rasmussen & Asger Sørensen (2006), *Viden, videnskab og virkelighed*, kapitel 14-16, side 179-207 (28 sider).
- Bryman, Alan: *Social Research Methods* (2004), Oxford University Press, kapitel 25 (side 505-520) (15 sider). Bogen er anvendt i sociologisk metode i februar.
- Hans Fink: "Universitetsfagenes etik", i Hans Fink, et al, *Universitet og videnskab*, Hans Reitzels forlag 2003, side 193-221 (29 sider) (Oprtrykt i kompendium)

Supplerende litteratur (særligt relevant for forløb F)

- Ruth Nielsen, "Juridisk videnskab", i Heine Andersen (red.), *Videnskabsteori og metodelære. Introduktion* (4. udg.), Samfundslitteratur, 2002, side 289-301 (13 sider). (I kompendium)
- Jørgen Dalberg-Larsen, "Om retsvidenskabens særlige form for videnskabelighed", i Lars Aaggard & Steen Brock (red.), *Videnskabens Ansigter*, Philosophia, 2004, side 162-171 (10 sider). (I kompendium)

Overheads/Plancher

Nogle af de anvendte overheads vil være tilgængelige efter forelæsningen

Litteraturliste

Bøger

Langergaard, Luise Li, Søren Barlebo Rasmussen & Asger Sørensen (2006), *Viden, videnskab og virkelighed*, Forlaget Samfundslitteratur.

Buch-Hansen, Hubert og Peter Nielsen (2005): *Kritisk realisme*, Roskilde Universitetsforlag.

Kompendium til videnskabsteori.

Udvalgte artikler / kapitler

Carsten A. Koch: "Kritisk rationalisme" i Fuglsang, Lars og Poul Bitsch Olsen: *Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne*, Roskilde Universitetsforlag, 2004, side 79-111 (33 sider) (optrykt i kompendium)

William James: "Hvad pragmatisme betyder" (opr. 1975), i *Philosophia*, årg. 26, no 3-4, side 15-30 (16 sider) (Optrykt i kompendium)

Gilje, Nils og Harald Grimen (2002): *Samfundsvidenskabernes forudsætninger*, Hans Reitzels Forlag, kap 7, side 164-199 (36 sider), (Optrykt i kompendium)

Jørgensen, Marianne W. og Louise Phillips (1999): *Diskursanalyse som teori og metode*, Roskilde Universitetsforlag, side 9-33, (25 sider) (Optrykt i kompendium)

Wenneberg, Søren Barlebo (2000): *Socialkonstruktivisme. Positioner, problemer og perspektiver*, Kapitel 4 og 15, side 55-67 og 188-197 (23 sider) (Optrykt i kompendium)

Heine Andersen: "Samfundsteori, moral og de civile samfund" i Andersen, Heine og Lars Bo Kaspersen: *Klassisk og moderne Samfundsteori* (2005), Hans Reitzels Forlag, 2. udgave, side 479-496 (18 sider) (Optrykt i kompendium)

Heine Andersen: "Kritisk teori", i Heine Andersen (red.) (2002): *Videnskabsteori og metodelære. Introduktion* (4. udg.) *Samfundslitteratur*, side 183-204 (22 sider) (Optrykt i kompendium)

Ruth Nielsen, "Juridisk videnskab", i Heine Andersen (red.), *Videnskabsteori og metodelære. Introduktion* (4. udg.), *Samfundslitteratur*, 2002, side 289-301 (13 sider). (I kompendium)

Jørgen Dalberg-Larsen, "Om retsvidenskabens særlige form for videnskabelighed", i Lars Aaggard & Steen Brock (red.), *Videnskabens Ansigter*, *Philosophia*, 2004, side 162-171 (10 sider). (I kompendium)